

Mreža za varstvo kitov, delfinov in morskih želv v Jadranu

Projekt NETCET je financiran iz programa Jadranskega čezmejnega programa IPA (IPA Adriatic CBC), točneje v okviru 2. prednostne naloge "Naravni in kulturni viri ter preprečevanje tveganj".

Osnovni namen programa je krepitev zmogljivosti trajnostnega razvoja v jadranski regiji z usklajeno strategijo ukrepov med partnerji upravičenih območij.

Spletna stran: www.adriaticipacbc.org

POVZETEK

1. Razvoj Jadranske projektne skupine za nujne primere: rezultati srečanja v Chioggi
2. Novi centri za nujno pomoč in rehabilitacijo želv na Hrvaškem
3. Obnovljen reševalni center za morske želve v Pulju, Hrvaška
4. Ozaveščanje v ribiških skupnostih v Albaniji
5. Izobraževalne aktivnosti NETCET za šolske otroke so se pričele!
6. Mesto Benetke pričinja z novo dobro prakso za projekt NETCET

1. Razvoj Jadranske projektne skupine za nujne primere: rezultati srečanja v Chioggi

Jadran je polzaprtο morje, za katerega so značilne posebne morfološke in geografske značilnosti. Te značilnosti in številne človekove dejavnosti, kot so na primer prevozi, iskanje nafte in prisotnost človeka vzdolž celotne obale, povečajo možnost pomorskih nesreč na tem območju. Zato projekt NETCET predvideva posebne dejavnosti, katerih cilj je ustvariti Projektno skupino za nujne primere, ki bi se soočala s

težavami, kot so množično umiranje, okoljske katastrofe in z vsemi nenavadnimi primeri, ki vključujejo kite in delfine ter morske želve iz Jadranskega morja. Ta ukrep je v skladu tudi z institucionalnimi kazalci, kot so ACCOBAMS priporočila 4.16.

Prvo srečanje je bilo v Chioggi marca 2014, in sicer med partnerji projekta NETCET, ki sodelujejo v tej akciji, z namenom širjenja znanja, protokolov, zakonodaje in opreme, uporabljenih v teh dogodkih. V prejšnjih letih smo zabeležili le nekaj dogodkov, večina pa jih je bila povezana z naravnimi vzroki (tj. nenavadna množična umrljivost), vendar pa zaskrbljenost narašča zaradi vse večjega števila dovoljenj za seizmične meritve, izdanih na obeh obalah. Skoraj vse države ob Jadranskem morju so pripravljene na spopad z okoljskimi katastrofami, npr. z razlitji nafte, posebni protokoli pa že

zagotavljajo sodelovanje med jadranskimi obrežnimi državami, kot je Podregionalni načrt ukrepov za preprečevanje večjega onesnaženja Jadranskega morja, za pripravljenost in odzivanje nanj. Na podlagi obstoječih konvencij so tri severnojadranske države, Italija, Slovenija in Hrvaška, podpisale tristranski sporazum, da združijo moči, strokovno znanje, opremo in odzivne ukrepe za boj proti nezgodam, ki povzročajo ali bi lahko povzročile onesnaženje Jadranskega morja na njihovih posameznih območjih.

Od srečanja v Chioggi dalje se bo pri ustanovitvi Jadranske projektne skupine za nujne primere nujno upoštevalo te dogovore, zato da se bo poleg s Hrvaško, Slovenijo in Italijo predlagalo sodelovanje tudi z drugimi državami z območja Jadrana, ter da se bo vključilo tudi posebne protokole, usklajevalne organe na kraju samem, ter seznam strokovnjakov za morsko rastlinstvo in živalstvo, zlasti za morske želve, kite in delfine, kot je predvideno v priporočilih ACCOBAMS.

Poleg tega bodo vsi partnerji projekta NETCET povabljeni k udeležbi na posebni delavnici o usklajevanju in upravljanju dogodkov nenavadne umrljivosti kitov in delfinov, predvidoma na voljo tudi kot spletni prenos v živo, ki bo decembra 2014 organizirana v Padovi. Začetek leta 2015 je načrtovano srečanje v Pulju (HR) v okviru Projekta NETCET: v sklopu tega dogodka bo predstavljen predlog za nastanek Jadranske projektne skupine za nujne primere.

Medtem pa bodo vsi strokovnjaki, ki delajo na projektu, sodelovali, zato da se usklajeno soočijo z vsemi dogodki v zvezi z nasedanji in okrepijo znanstveno in tehnično omrežje znotraj Jadranskega morja, ki ga je ustvaril projekt NETCET.

Sandro Mazzariol – Univerza v Padovi

2. Novi centri za nujno pomoč in rehabilitacijo želv na Hrvaškem

Eden glavnih ciljev projekta NETCET je krepitev tehnične zmogljivosti za pomoč pri okrevanju in zdravljenju

morskih želv. Hrvaški Državni zavod za varstvo narave organizira in vodi Nacionalni sistem spremljanja in obveščanja za ujete, mrtve, ranjene in bolne živali strogo zavarovanih vrst. V sklopu tega Sistema spremljanja in obveščanja je bil leta 2010 pripravljen Protokol za strogo zavarovane morske živali (sesalce, želve in hrustančaste ribe), ustanovljenih pa je bilo tudi 11 veterinarskih klinik ter reševalnih vozil za nudenje prve pomoči na obalah in otokih Jadranskega morja. Veterinarske klinike in reševalna vozila, ki delujejo kot centri za nujno pomoč ali pomožni centri za nujno pomoč morskim želvam se razlikujejo glede na njihovo lokacijo in zmogljivost intervencij. Hrvaški veterinarski inštitut in Veterinarska fakulteta sta prav tako vključena v omrežje Protokola. Zahvaljujoč projektu NETCET se je opremilo veterinarske centre za nujno pomoč v Pulju, Reki, Senju, na Pagu, v Zadru, Šibeniku, Splitu, na Korčuli in v Dubrovniku, pomožni urgentni centri pa so na Krku, Malem Lošnju in Braču. Veterinarsko osebje so usposabljali ključni strokovnjaki z Univerze v Padovi med programom usposabljanja, katerega cilj je bil izboljšanje in standardizacija veterinarske oskrbe, kirurških pristopov, protokola obdukcije in ravnanja v primeru nasedlih kitov in delfinov ter morskih želv.

Poleg tega izobraževalnega programa pa se je vse centre za nujno pomoč oziroma pomožne centre za nujno pomoč opremilo z manjšo veterinarsko opremo (instrumenti), manjšo

laboratorijsko opremo in potrošnim materialom, ročnim GPS-i, fotoaparati, zamrzovalnimi skrinjami, plastičnimi posodami, akvarijskimi grelniki in brisačami, odvisno od posameznih potreb, da bi se okrepilo njihove zmogljivosti tehničnih intervencij.

Zahvaljujoč mreži centrov za nujno pomoč je bilo med januarjem 2013 in junijem 2014 hospitaliziranih 10 morskih želv, pobranih pa je bilo 74 mrtvih primerkov. Če je bilo truplo v dobrem stanju, se je opravilo obdukcijo v centru za nujno pomoč ali na hrvaškem Veterinarskem inštitutu. Sedem morskih želv je bilo v centrih za nujno pomoč uspešno zdravljenih in spuščenih nazaj v morje, medtem ko so bili trije primerki poslani v rehabilitacijski center v Pulju (glej naslednji članek) za daljše obdobje okrevanja.

Po izobraževanju in izboljšanju zmogljivosti tehničnih intervencij naše mreže centrov za nujno pomoč ter poleg dejavnosti za ozaveščanje različnih ciljnih skupin, opravljenih v sklopu projekta NETCET, smo opazili vidno povečanje učinkovitosti centrov za nujno pomoč in Sistema za opozarjanje. Dober primer je dogodek z morskno želvo, ki je okrevala v centru za nujno pomoč v Splitu: okoli sprednje plavuti želve je bila ovita najlonska nit, ki je povzročila nekrotični proces. V splitskem centru za nujno pomoč so uspešno opravili amputacijo, nato je želva okrevala v Morskem izobraževalnem centru v Pulju, partner projekta NETCET, v narodnem parku Brioni, ki je opremljen s primernim rehabilitacijskim akvarijem za morske želve. Želva je sedaj v dobrem stanju: v kolikor se stanje te morske želve ne bo poslabšalo, bo izpuščena predvidoma letos jeseni.

Jasna Jeremic – SINP

3. Obnovljen reševalni center za morske želve v Pulju, Hrvaška

Morski izobraževalni center (MIC) v Pulju je nevladna organizacija, ki od leta 2006 vodi Reševalni center za morske želve. Kot partner v projektu NETCET je bil med drugimi aktivnostmi zadolžen za obnovitev centra, ki je bil javnosti predstavljen 24. aprila 2014. Dogodek se je pričel z nagovorom predsednice morskega izobraževalnega centra v Pulju, Dr. Milene Mičić, ki je občinstvo pozdravila ter spregovorila o zgodovini

izobraževalnega centra in reševalnega centra za morske želve. Po predstavitvi projekta, njegovih aktivnosti in ciljev, je sledil voden ogled obnovljenega centra. Pomembno je izpostaviti glavne goste dogodka, Dr. Matija Frankovića, direktorja Državnega zavoda za varstvo narave na Hrvaškem, ki je prav tako partner v projektu, in Kristino Fedel Timovski, vodjo oddelka za mednarodne odnose in evropsko politiko v Pulju.

Reševalni center za morske želve se nahaja na prvem nadstropju avstro-ogrske trdnjave Verudela iz leta 1886. Pred obnovo je imel center na razpolago le eno sobo, z infrastrukturo za simultano okrevanje največ šestih želv, a brez

primerne sistema za filtriranje in samo potopljenimi grelniki pod vodo le za zimski čas.

Danes ima Reševalni center za morske želve tri sobe (soba za rehabilitacijo, laboratorij in prvo pomoč ter sobo za izobraževanja), z lastnim filtrirnim in grelnim sistemom za akvarije z želvami. Zmogljivost je narasla na devet akvarijev, rehabilitacija in diagnosticiranje želv pa sta zahvaljujoč nekaterim novim inštrumentom za analizo krvi izboljšala. Vsa podporna oprema (tehtnice, merilni trakovi, epruvete itd.) in mize za preglede (uporabljajo se za preverjanje stanja želv in dnevno nego) je bila obnovljena. Za izobraževalne namene je bila odprta tudi nova soba v velikosti 40m², kjer so razstavljeni plakati na temo biologije z motivi morskih želv, ter zaslon za izobraževanje v kombinaciji z otroškim koticom. Danes ima center dve želvi, »Saro« s

poškodbami prebavil in »Severino«, želvo, ki jo je Ministrstvo za varstvo narave zajelo v Vranjicu v Splitu. V petek, 20. junija 2014, so bile ob priložnosti letnega izpusta, ki ga organizira MIC, iz centra izpuščene štiri želve.

Poleg prenove so bile aktivnosti MIC-a Pulj v triletnem izvajanju projekta naslednje: ozaveščanje voznikov bark s proizvodnjo in deljenjem plakatov v hrvaških pristaniščih, organizacija dogodkov za izpust želv in podajanje informacij o želvah med obiski centra.

Karin Gobić, Akvarij Pulj in MIC Pulj

4. Ozaveščanje v ribiških skupnostih v Albaniji

Ocenjuje se, da je albanske obale približno 427 km, s številnimi ribiškimi skupnostmi, ki so združene v štirih glavnih pristaniščih: Shengjin, Durres, Vlora in Saranda. Tam so številne majhne skupine ribičev, nekaj pa jih je tudi v manjših obalnih območjih. V okviru projekta NETCET, se je delovna skupina iz albanskega društva Herpetofauna srečala z ribiči v prvih treh pristaniščih, ki spadajo v okvir jadranske obale, in dvema manjšima skupinama ribičev na območjih Patok in Rodon.

Srečanja so se pričela jeseni 2013 in še vedno potekajo. Na teh srečanjih so se predstavniki HAS srečali s približno sto ribiči. Najprej so bili predstavljeni cilji NETCET in prispevki s strani HAS-a kot enega od albanskih partnerjev. Nato so strokovnjaki HAS-a podrobneje razložili nekaj bioloških in ekoloških tematik, da bi ribiči razumeli, kako velik je pomen morskih želv v okolju. Razložen je bil tudi vpliv človeka na okolje in njegovih negativnih aktivnosti, ki povečujejo tveganje za izumrtje določenih živih bitij. Poleg tega so bili ribiči na kratko podučeni o tem, kako je izguba biotske raznovrstnosti posledica slabih praks, ki izkoriščajo naravne vire.

V drugem delu srečanja so bile v ospredju predstavitve v živo o tem, kako lahko ribiči potegnejo na krov morsko želvo, ki jo najdejo lebdeči na vodi ali celo zapleteno v mrežo. Govora je bilo tudi o ravnanju z morskimi želvami in njihovem izpuščanju, pravilnem položaju pri prevozu v morje in iz njega ter nekaterih zdravstvenih vprašanjih. Raziskovalci so razložili pomen ribičev pri politikah za ohranjanje teh živali, ki jih

Mednarodna zveza za ohranjanje narave že opredeljuje kot ogroženo vrsto. Poskušali so jim razložiti, da najboljša prizadevanja za ohranjanje morskih želv ne bodo prišla s strani albanske vlade ali skupin znanstvenikov, ampak s strani tistih ljudi, ki se z njimi vsakodnevno srečujejo - ribičev.

V času srečanja so bili razdeljeni tudi proizvodi, kot so majice, ki prikazujejo pravilne postopke ravnanja, ter letaki in torbe, ki sta jih pripravili okoljevarstvena organizacija WWF Italija in mesto Benetke, in so bili tudi prevedeni v albanski jezik. Plakati z naslovom »Kako ribiči rešujejo morske želve«, ki so jih pripravili v WWF Italija, so bili nameščeni na ribiške ladje in javne površine v pristaniščih (tudi v kavarnah, kjer ribiči pijejo kavo ob vrnitvi z morja): na teh strateških mestih so objavljena ustrezna navodila za pomoč poškodovanim živalim in druge potrebne informacije o morskih želvah, kitih in delfinih. To gradivo bo ribičem služilo kot pomoč pri prizadevanju za ohranjanje morskih želv, če bi v bližini obale srečali želvo, ki je potrebna pomoči.

Ta srečanja se bodo nadaljevala še z drugimi majhnimi skupinami ribičev vzdolž albanske obale, HAS pa načrtuje še organizacijo druge serije srečanj s skupinami ribičev v albanskih pristaniščih, kjer so se srečanja že odvila, da bi se prepričali, kako učinkovita so bila.

Vilma Piroli, HAS

5. Izobraževalne aktivnosti NETCET za šolske otroke so se pričele!

V sklopu aktivnosti NETCET za ozaveščanje in širjenja informacij o tematikah, povezanih s kiti, delfini in morskimi želvami v Jadranskem morju, se upošteva tudi otroke osnovnih in srednjih šol. Povečanje razumevanja otrok ribičev, voznikov čolnov in drugih uporabnikov morja na splošno je za ta projekt ključnega pomena.

Srečanja z razredi se to pomlad pričnejo v Italiji, odvijajo pa se pod vodstvom upravnikov centrov za rehabilitacijo in nujno pomoč projekta NETCET. Na predavanjih so kot podporno gradivo v uporabi tudi trije tipi plakatov in multimedijška orodja (videoposnetki in predstavitve v power pointu). Tematike, ki se jih obravnava z otroki, so zlasti biološke in ekološke značilnosti vrst morskih želv, kitov in delfinov, ki živijo v Jadranskem morju, in predvsem težave, na katere lahko naletijo zaradi človekovih dejavnosti. Zanimanje otrok je bilo zelo veliko, vendar ostaja glavni cilj teh aktivnosti, poleg vzbujanja navdušenja za te živali in poglobljanja znanja o njih, povečanje ozaveščenosti o odgovornosti, ki jo imajo otroci, in njihovega razumevanja o tem, kako lahko preprosta dejanja v prid trajnostnemu življenju in spoštovanju okolja pripomorejo k zaščiti teh morskih vrst. Plastični materiali, ki jih nepravilno odvržemo v morje ali na plažo, lahko na primer želvam in delfinom ob zaužitju povzročijo velike zdravstvene težave; posledično lahko majhne geste, kot je vzpostavitev primernega recikliranja, te morske živali rešijo.

Rehabilitacijski center v mestu Riccione, pod vodstvom fundacije Cetacea, je organiziral že 35 ur predavanj za različne razrede, katerih se je udeležilo 471 šolarjev in se bodo nadaljevala tudi v prihodnjem šolskem letu (2014/2015).

V Benečiji je šolska predavanja organiziral Muzej naravne zgodovine v Benetkah pod vodstvom mesta Benetke, ki je koordinator projekta NETCET: na predavanjih je prisostvovalo približno sto šolarjev in njihovih učiteljev, ki so sodelovali v aktivnostih in igrah s poudarkom na morskih želvah. Učitelje in šolarje, ki so sodelovali v tej izobraževalnih aktivnostih, smo prosili, naj priučeno znanje razširijo tudi v svojih šolah.

Izobraževalni komplet, sestavljen iz risb, plakatov in multimedijskih predstavitev, se lahko predstavi sošolcem iz drugih razredov ali ponovno uporabi še v prihodnjih letih.

Antonio Socci, MSN in Valeria Angelini, Fundacija Cetacea

6. Mesto Benetke pričenja z novo dobro prakso za projekt NETCET

Eden od pomembnih ciljev mesta Benetke je zaščita kitov, delfinov in morskih želv, ki prečkajo Jadransko morje in pri zaradi človekovih aktivnosti naletijo na določena tveganja. Vsako leto naplavi na beneško obalo veliko teh živali, poškodovanih ali mrtvih. Iz znanstvenih in ekoloških razlogov bi bilo pomembno poznati njihov položaj in njihovo pot po Jadranskem morju, in sicer s pomočjo baze podatkov, v kateri bi bilo zabeleženo vsako opažanje teh živali.

Mesto Benetke se je odločilo povezati projekt NETCET z drugim beneškim projektom, imenovanim Atlas lagune (Atlas of the Lagoon), ki je nastal leta 2002 na podlagi zamisli oddelka Observatorija lagune in območja v mestu Benetke (<http://www.silvenezia.it/>).

Atlas lagune je spletni portal, ki ga sestavljajo številne javne ustanove in omogoča dostop do okoljskih in geografskih podatkov o beneški laguni. Atlas lagune je orodje za delo in širjenje znanja o zaščiti in ohranjanju lagune, zaledja in morja v beneški pristojnosti. Čeprav je glavno območje interesa za atlas laguna, so bili vanj vključeni tudi okoljski podatki, ki se nanašajo na povodje in obalne vode tega področja. Ključni cilj atlasa je zbrati in organizirati informacije, ki jih imajo posamezne ustanove, tako da bi

lahko različni uporabniki (meščani, strokovnjaki in razne ustanove) dostopali do enotne skupne baze informacij.

Atlas je sestavljen iz vrste interaktivnih zemljevidov, h katerim so priloženi opisi v obliki besedil, tabel in ilustracij, ter zunanjih baz podatkov o različnih okoljskih značilnostih. Ti zemljevidi so bili narejeni zahvaljujoč prispevkom številnih partnerjev, ki razpolagajo z naborom okoljskih podatkov. Te baze podatkov so odprte in brezplačne za vsakogar. Danes pri uresničevanju atlasa sodeluje dvanajst partnerjev. Vsak partner, ki sodeluje pri atlasu, preveri in posodobi svoje podatke prek interneta, pri čemer uporablja odprtokodne licence, v skladu s katerimi so podatki odprti, če lahko do njih vsi dostopajo, jih ponovno uporabijo in prosto širijo. Edina omejitev je ta, da je treba navesti vir in informacije širiti v enaki obliki. Nabor podatkov je zbran v 453 plasteh in združen v enajstih tematskih področjih. Plasti se lahko med seboj prekrivajo, kar omogoča primerjavo med številnimi nabori podatkov.

V sodelovanju z Muzejem naravne zgodovine pripravlja mesto Benetke še eno plast, ki bo posvečena opažanjem morskih želv. Vsako opažanje bo označeno s sklopom koordinat in opisano z obrazcem, ki bo vseboval datum in čas opažanja, vrsto in druge informacije, ki bi lahko bile zanimive, kot so podatki o poškodbah, smrti in drugo. Atlas je nenehno v obdelavi.

Mesto Benetke bo svoj nabor podatkov o morju izboljšalo, da bi opažanja primerjalo s podatki v drugih plasteh podatkov, na primer o onesnaževanju ali človekovi prisotnosti, in tako ustvarilo dinamičen način za izdelavo ocen o razvoju živali, razumevanje vzrokov in posledic poškodb in smrti ali preprosto preverjanje prisotnosti morskih želv v določenem območju Jadranskega morja.

Ta dobra praksa lahko služi kot pomoč tudi beneškemu reševalnemu centru, ki bo kmalu odprl svoja vrata na otoku Lido ... a to je že druga zgodba!

Carla Santoro, mesto Benetke

KRATKE NOVICE

Naslednje srečanje partnerjev v Tirani (Albanija): 1.-2. oktober 2014

Albansko društvo HAS bo oktobra 2014 gostilo naslednje srečanje partnerjev v Tirani, Albanija. Dogodek bo dobra priložnost za partnerje projekta NETCET, da ocenijo že dosežene rezultate in načrtujejo naslednje korake za doseg ciljev projekta.

The project is co-funded by the European Union,
Instrument for Pre-Accession Assistance.

Contact

City of Venice

European Policies Division

San Marco 4299
30124 Venice - Italy

info@netcet.eu

+39 041 2747826 / 7830 / 7834

www.netcet.eu

www.facebook.com/NETCETproject

This Newsletter has been produced with the financial assistance of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme. The contents of this Newsletter are the sole responsibility of the City of Venice and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme Authorities.